

בס"ד. שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים,
מבה"ח וער"ח אדר, ה'תשט"ז.

בלתי מוגה

א. הזמן שלאחר חצות שייך כבר ליום שלאחריו, ומטעם זה אין אומרים היום במנחה "צדקתך"¹.

ומכיון שאמרו רז"ל² "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ואיתא בספרים שאפשר להתחיל בשמחה זו כבר מיום א' דראש חודש³ — יש לעשות את ההתחלה בזה כבר עתה⁴.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "א פרייליכן ניגון"].

* * *

ב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה כי תשא.

* * *

ג. "משנכנס⁵ אדר מרבין בשמחה".

במשנה⁶ איתא "משנכנס אב ממעטין בשמחה", אלא שבגמרא⁷ איתא על זה "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה".

רואים אנו בזה שני ענינים הפכיים:

א) מהלשון "כשם" משמע, שהעיקר הוא הענין ד"משנכנס אב ממעטין בשמחה", שנאמר בפירוש במשנה, משא"כ הענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה", אינו אלא "כשם", שנלמד מ"משנכנס אב".

ב) לאידך גיסא רואים אנו שבהנוגע לפועל הרי הענין ד"משנכנס אב ממעטין בשמחה" הוא מוגבל. לא בכל הענינים ממעטין. ישנם עניני

(1) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסרצ"ב.

(2) תענית כט, סע"א.

(3) ראה גם סה"ש תנש"א ח"א ע' 339 הערה 11.

(4) ראה אוצר מנהגי חב"ד אדר ע' רלד.

(5) ראה גם שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים,

מבה"ח אדר דאשתקד ס"ד (תו"מ ח"ג ע' 6)

(6) תענית כו, ב.

(280). וש"נ.

(5) מכאן עד סוס"ו — הוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 194 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד

איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי

מוגה.

(6) תענית כו, ב.

שמחה⁷ גם באב⁸. אבל זה ש"משנכנס אדר מרבין בשמחה" — הרי זה ללא שום הגבלות, עד "עד דלא ידע"⁹.

לכאורה אינו מובן: כיון שכל הענין ד"משנכנס אדר מרבין" נמשך מזה ש"משנכנס אב ממעטין", כלשון הגמרא "כשם" — מדוע איפוא הענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה" הוא יותר מהענין ד"משנכנס אב ממעטין וכו'?"

ד. הביאור בזה בפשטות — מכיון ששמחה צריכה להיות תמיד, אפילו בחודש אב, שהרי תמיד ישנו הציווי ד"עבדו¹⁰ את הוי' בשמחה"¹¹. ולכן, כשניתוסף עוד "מרבין בשמחה" — הרי זה בלי גבול. ואילו ה"ממעטין" הוא מוגבל, כיון שגם אז צריכים להיות עניני שמחה מסויימים, ובפרט מצד הציווי ד"עבדו את הוי' בשמחה".

פנימיות הענין הוא¹²:

כמדובר בהמאמר¹³, תכלית הכוונה היא לפעול את הענין ד"נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"¹⁴, שיהי' להקב"ה דירה כאן למטה. וכשם שהאדם הדר בדירה, נמצא הוא בדירה בכל עצמותו ("מיט זיין גאַנצן וועזן"), כך הוא גם הפירוש ד"דירה בתחתונים", שהקב"ה יהי' למטה בכל עצמותו ומהותו יתברך.

כתיב¹⁵ "עוז וחדוה במקומו", שבמקום בו נמצא הקב"ה ישנה שמחה. ובמילא, כדי שיהי' "דירה בתחתונים", בהכרח שיהי' "עוז וחדוה", ואזי יוכל להיות מקומו ודירתו יתברך¹⁶.

ובזה יובן שצריכים להיות תמיד בשמחה. אפילו בזמנים שעליהם נאמר "ממעטין" — גם אז צריכים להיות בשמחה, במידה ידועה, מכיון ש"דירה לו יתברך" בהכרח לעשות תמיד, בכל רגע ורגע, שהרי "זה כל

7 להעיר ממגילה ה, ריש ע"ב.

8 ראה שו"ע אור"ח סתקנ"א ס"ב. ב"ח לטור ר"ס תקנא: אבל באכילת בשר כו'. וצ"ע במגן אברהם שם סק"א.

9 מגילה ז, ב.

10 תהלים ק, ב.

11 וכמו"כ מש"נ "לא תהו בראה לשבת יצרה" (ישעי' מה, יח), הו"ע תמיד, גם בחודש אב (מהנחה בלתי מוגה).

12 כי ענין זה גופא דורש ביאור — מדוע נקבע שענין השמחה צריך להיות תמיד, משא"כ הקו ההפכי אינו תמיד והוא בהגבלה

(מהנחה בלתי מוגה).

13 ד"ה כי תשא שנאמר בהתוועדות (לעיל ע' 89 ואילך).

14 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

15 דברי הימים א טז, כז.

16 עיין חגיגה ה, ב, דיש גורסין ובבתי גואי ליכא — הובא בעבודת הקודש ח"ג פנ"ז — וגם לגירסתנו מבואר ברשימות הצ"צ לאיכה עמוד ככ"כג (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א"ב"ג). ואכ"מ (וראה גם תר"מ ח"י ס"ע 311 ואילך).

האדם¹⁷, "אני (לא) נבראתי (אלא) לשמש את קוניי"¹⁸, ובמילא מוטל החיוב להיות תמיד, בכל רגע, בשמחה.

ה. ומה שלפעמים צריך סדר העבודה להיות בקו השני, קו ההפכי משמחה — יובן ג"כ ע"פ המבואר בהמאמר¹⁹, בענין סדר עשיית הדירה לו יתברך, עד"מ מאופן עשיית דירה למלך בשר ודם: לכל לראש בהכרח לנקות את המקום מכל לכלוך וכו', ולאחרי כן מייפים אותו בכלים נאים בכדי שיהי' ראוי לדירת המלך.

וכן הוא גם בעבודה הרוחנית: תחלה בהכרח לסלק את הלכלוך וכו', שענין זה נפעל ע"י קו המרירות. וזוהי העבודה דחודש אב, "ממעטין בשמחה", כדי לסלק את הענינים ד"ומפני חטאינו גלינו מארצנו"²⁰. אבל אין זה אלא הכנה לדירה, ואילו הדירה עצמה עושים ע"י שמחה²¹.

ו. ומה שנאמר בגמרא בענין "משנכנס אדר מרבין בשמחה", הדיוק "כשם", שמזה משמע שהענין ד"משנכנס אדר מרבין" נמשך מהענין ד"משנכנס אב ממעטין"²² — יובן ע"פ המבואר בחסידות²³ שיתרון האור בא מתוך החושך²⁴ דוקא. ובמילא מובן, שהענין המעורר ומגלה ("רופט ארויס") באדר את הבלי גבול דשמחה, "עד דלא ידע" — הרי זה בא מהחושך דוקא, שהו"ע העבודה ד"אתכפיא סטרא אחרא" ע"י מרירות, ואזי השמחה היא גדולה ביותר, בלי גבול.

וזהו הטעם שדוקא בחודש אדר השמחה היא בלי גבול, כיון שאז באה השמחה "מתוך החושך", כמ"ש²⁵ "ורבים מעמי הארץ מתייהדים"

17 קהלת יב, יג.

18 קידושין בסופה (ע"פ הגירסא בש"ס כת"י (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד) וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם. ועוד).

19 פ"ה (לעיל ע' 93).

20 נוסח תפלת מוסף ליו"ט.

21 וזהו הטעם לכך שחסידים אינם "מהדרים" בהענין ד"משנכנס אב ממעטין בשמחה" — כיון שאין זה אלא ענין טפל לעבודה; משא"כ בהענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה", שהוא עיקר העבודה — בזה מהדרים.

ולכן נקבע שהענין ד"משנכנס אב ממעטין בשמחה" הוא בהגבלה — כי, נוסף על

האמור שגם בחודש אב צ"ל ענין השמחה, כיון שענין זה צ"ל תמיד, הרי הקו דהיפך השמחה אינו עיקר בעבודה, ואילו הקו ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה" הוא עיקר העבודה, ולכן הוא בלי גבול (מהנחה בלתי מוגה).

22 ולכאורה הרי זה סותר להמבואר לעיל שעיקר העבודה הוא הקו ד"מרבין בשמחה", ולא הקו ד"ממעטין בשמחה" (מהנחה בלתי מוגה).

23 תניא פכ"ו. ד"ה באתי לגני תש"י פ"א (סה"מ תש"י ע' 111 ואילך).

24 ע"ד לשון הכתוב — קהלת ב, יג.

25 אסתר ה, יד.

— ש"עמי הארץ", ג' קליפות הטמאות, הם עצמם "מתיהדים", נעשו יהודים, כופרים בעבודה זרה²⁶ ומודים בכל התורה²⁷.

ומצד עבודה זרה²⁸ נעשה "יתרון האור" — שבפורים חיוב השמחה הוא "עד דלא ידע", וגם בכל חודש אדר צריך להיות שמחה בריבוי, כמ"ש²⁹ "והחודש אשר נהפך", כל חודש אדר³⁰.

*

ז. בפרשתנו³¹ נאמר³² "ורפא ירפא", ועל זה אמרו רז"ל³³ "מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות". והיינו, שלא לומר "רחמנא מחי ואנא מסי?"³⁴ — על כך למדים מפסוק זה, ש"ניתן לרשות לרופא לרפאות". ישנו לימוד נוסף, שלא זו בלבד שרשות לרפאות, אלא שזוהי גם חובה. ולמדים זאת מהפסוק³⁵ "והשבותו לו"³⁶, שנאמר בהשבת אבידה. [ולימוד³⁷ זה הוא בק"ו: ומה ממון הקל מחוייב להשיב, עאכ"ו כשמחוייב ברפואה שהיא אבידת גופו.

ומטעם זה הביאו הרמב"ם ועוד ראשונים³⁸ רק הפסוק "והשבותו לו", ולא הפסוק "ורפא ירפא" — כי מ"ורפא ירפא" למדים רק ש"ניתן רשות", משא"כ מהפסוק "והשבותו לו" למדים יתירה מזו, שיש חיוב לרפאות (כמבואר באחרונים³⁹).

אלא שהקשו באחרונים³⁹, דהשתא דילפינן מ"והשבותו לו" שהוא חיוב, למה לי הלימוד "ורפא ירפא" להורות שניתנה רשות — דפשיטא שניתנה רשות, שהרי הקב"ה לא יצווה על דבר שלא ניתנה רשות לעשותו?

מוגה.	26 מגילה יג, רע"א.
32 כא, יט.	27 נדרים כה, סע"א. וש"נ.
33 ברכות ס, סע"א. ב"ק פה, א.	28 דאתכפאי ואתהפכא (מהנחה בלתי מוגה).
34 פרש"י ב"ק שם.	29 אסתר ט, כב. וראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א.
35 תצא כב, ב.	30 וההתחלה בזה — בראש חודש, ועוד קודם לזה — בשבת מברכים, שכבר אז מתחיל הסדר דשמחה "עד דלא ידע" (מהנחה בלתי מוגה).
36 סנהדרין עג, א. ועפמ"כ בפיה"מ להרמב"ם נדרים פ"ד מ"ד.	31 מכאן עד סוסי' — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 529 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי
37 המוסגר בחצ"ר — מהנחה בלתי מוגה.	
38 ראה הנסמן באנציקלופדי' תלמודית ערך אבדה ס"ז (כך א' ע' כט) הערה 71.	
39 ראה תורה תמימה עה"פ משפטים שם (אות קמה) ותצא שם (אות יח). ועוד.	

אבל באמת קושיא זו מעיקרא ליתא, כי, לולי הלימוד ד"ורפא ירפא", "ניתן רשות לרופא לרפאות", לא הי' אפשר ללמוד מ"והשבותו לו" החיוב דרפואה, שהרי אלמלא ניתנה רשות לרופא לרפאות לא הי' כלל מציאות של לימוד חכמת הרפואה, וכיון שאינו יודע חכמת הרפואה, הרי אי אפשר להטיל עליו החיוב ד"והשבותו לו". ורק לאחר ש"ניתן רשות לרופא לרפאות", שאז ישנה מציאות שאדם ילמד חכמת הרפואה מצד סיבות שונות, אזי ילפין מ"והשבותו לו" לרבות אבידת גופו, שחל עליו חיוב לרפאות].

ח. גם כפי שענין זה הוא בעבודה הרוחנית, יש בו שני ענינים: "ורפא ירפא" — "שניתן רשות", ו"והשבותו לו" — שהוא חובה.

גם ברוחניות ישנו ענין החוליה⁴⁰. ובזה ישנם כמה סוגים: חולה שיש בו סכנה, חולה שאין בו סכנה, ועד שישנה מדריגה ד"חולה" בגימטריא מ"ט⁴¹, שהכוונה בזה היא שהגיע כבר לכל מ"ט שערי בינה, ומ"מ ה"ה חולה, כיון שחסר לו שער הנו"ן.

ומובן הריחוק שישנו בין סוגי חולים אלו. והביאור בקצרה: ישנו חולה שהחולי שלו נוגע לקיום המצוות, שהרי רמ"ח מצוות עשה הם רמ"ח אברים ושס"ה ל"ת הם שס"ה גידים⁴². חולה בקיום המצוות רחמנא לצלן — הרי החולאת שלו היא ענין נוגע ביותר. וישנו חולה שחסר לו שער הנו"ן, ע"ד מדריגת משה רבינו, עליו נאמר⁴³ "ותחסרהו מעט מאלקים", כיון שלא הי' לו שער הנו"ן⁴⁴, וזכה לזה בשעת הסתלקותו בהר נבו, נו"ן בו⁴⁵. לפי החילוק בין סוגי החולים — הוא גם החילוק באופן הכרח הרפואה:

בשעה שמדובר ע"ד חולה בקיום המצוות — אזי הרפואה היא חובה. אבל בשעה שעוסקים ב"חולה" בגימטריא מ"ט, שחסר לו רק שער הנו"ן — על זה נאמר "ורפא ירפא", "שניתן רשות לרופא לרפאות" — לא תמיד ולכל אחד שייך הדבר.

40) ראה רמב"ם הל' דיעות רפ"ב.

41) ראה טעמי המצוות להאריז"ל פ' וירא. מאו"א ח, לה. לקו"ת ברכה צז, ב. ובכ"מ. 42) ראה זח"א קע, ב. 43) תהלים ת, ו. 44) ר"ה כא, ב. 45) ל"ת וס' הליקוטים להאריז"ל ואתחנן ג, כו — הובא בשל"ה חלק תושב"כ פ' ואתחנן (שסט, א) בשם הרח"ו. ש"ך עה"ת עה"פ ברכה לד, א (בשם מצאתי כתוב). ובשם המגיד — בלקו"ת במדבר יב, א. אוה"ת ברכה ע' ב'קסג.

40) ראה רמב"ם הל' דיעות רפ"ב.

41) ראה טעמי המצוות להאריז"ל פ' וירא. מאו"א ח, לה. לקו"ת ברכה צז, ב. ובכ"מ.

42) ראה זח"א קע, ב.

43) תהלים ת, ו.

44) ר"ה כא, ב.

ט. עוד הוראה מהאמור:

בשעה שתובעים מיהודי שיעסוק בהפצת היהדות, שיפעל על יהודי בנוגע לקיום המצוות בפועל, והוא עונה שהוא חס על זמנו, ורצונו לנצל את הזמן טוב יותר ולעסוק עם עצמו⁴⁶, לעלות ב"שער הנו"ן" —

עליו לדעת, שמה שתובעים ממנו "לרפאות" את הזולת, מדובר במחלה שמחוייבים לרפאותה, משא"כ מה שברצונו לעסוק עם עצמו, זהו דבר נכון, אבל הוא רשות לגבי החוב המוטל עליו לגבי הזולת. ועל דרך לשון הגמרא⁴⁷, שלגבי חובה הרי זה רשות, ולגבי רשות הרי זה מצוה.

י. במצוות מעשיות כל ישראל שוים, שזהו דבר ששייך לכל אחד. מצוות התורה, דקדוק קל של דברי סופרים — גם המאוחרים יותר, "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"⁴⁸ — שייכים לכל ישראל. אבל בעניני הידורים — ישנם ענינים שלא הכל אוחזים בהם.

ואם אדם "נתפס" לענין זה — יתכן לפעמים שהדבר מגיע מצד היצר הרע, שכדאי לו שיעשה ענין של הידור, אם עי"ז ימעט בענינים שהוא מחוייב לעשותם⁴⁹.

ובהנוגע לפועל: יש לעסוק בדבר שמחוייבים בו⁵⁰ — בהשבת אבדה⁵¹, ואז יתן הקב"ה הצלחה גם בעבודה הפרטית בהנוגע לעצמו, עד לשער הנו"ן.

* * *

יא. (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לחתן שכלתו היא בת כהן⁵²):
בני ישראל נקראים בשם "בת כהן"⁵³ — דכיון שהקב"ה הוא כהן,

הרשות לגבי הענינים שבשבילם שלחום, ולכן עליהם לעסוק בדבר שמחוייבים בו, כנ"ל (מהנחה בלתי מוגה).

47 חולין קה, א.
48 ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.
49 ראה בארוכה קונטרס העבודה פ"ז.
50 ישנם כאלו שאינם מרוצים מהוראת נשיאנו, ששלחם למקומות שונים כדי לעסוק בהפצת היהדות, כיון שהם היו מעדיפים לעסוק עם עצמם. על כך אומרים להם, שהתעסקות עם עצמם היא בבחינת דבר

51 כפירוש אדמו"ר הזקן (לקו"ת ויקרא ג, ד. ובכ"מ) במארו"ל (חגיגה ד, רע"א) "איזהו שוטה המאבד מה שנתנים לו", דקאי על בחי' מ"ה שבנשמה (מהנחה בלתי מוגה).
52 ראה גם מכתב כ"ט אייר שנה זו (אג"ק ח"ג ריש ע' קכג), ובהנסמן בהערות שם.
53 ראה זח"ב צה, א"ב.

כמארז"ל⁵⁴ "אלקיכם כהן הוא", ובני ישראל הם "בנים אתם להוי' אלקיכם"⁵⁵, נמצא שבני ישראל הם "בת כהן".

איתא בגמרא⁵⁶ שבת כהן צריכה לינשא לתלמיד חכם דוקא. ופוסק הצ"צ⁵⁷ — "מאן מלכי רבנן"⁵⁸ — ש"כל שיודע מסכת אחת" נקרא תלמיד חכם לענין זה, "ואפילו במסכתא דכלה"⁵⁹.

בלקו"ת שיר השירים⁶⁰ מבואר שיש ב' בחי' כלה, לשון כליון, ולשון כלות הנפש, וכנגד ב' בחינות אלו נאמר ונשנה בשיר השירים ב"פ החיבור שבין חתן וכלה, כיון שבכנסת ישראל ישנם ב' בחינות הנ"ל. וכנגדם בנגלה יש ב' מסכתות כלה.

ובנוגע לפועל — קודם החתונה יש ללמוד ולסיים ("אָפּלערנען") את מסכת כלה, וכן מאמר הנ"ל בלקו"ת.

לימוד המסכת יכול להיות גם כפי שלומדים קודם ערב פסח כדי לערוך "סיום" — שהרי סוף-סוף למד וסיים את המסכת.

וכמו"כ בנוגע ללימוד המאמר — ע"ד הידוע⁶¹, ששאלו את אדמו"ר הזקן על כך שבתורת החסידות לומדים ע"ד ענינים נעלים, יחודא עילאה ויחודא תתאה כו', בשעה שאין אוחזים בהם? והשיב אדמו"ר הזקן: עתה היא העבודה דהשגת המוח, וכשיבוא משיח, אזי יהי' הענין ד"והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר"⁶².

* * *

יב. בשבת⁶³ זו ישנו ענין נוסף — שבת מחר חודש, ומסיימים את ההפטורה בפסוק ראשון ואחרון מהפטרת מחר חודש.

ענינו של ערב ראש חודש הוא, שהלבנה היא לגמרי בהעלם. זה שבועיים שהלבנה הולכת ומתמעטת ומתעלמת, עד שנעשית נקודה בלבד, ויתירה מזו, שלבסוף היא נעלמת לגמרי, שזהו הרגע האחרון שבערב ראש חודש. וא"כ, הרי אפשר להתייחס ח"ו. ועל כך אומרים —

(61) ראה "מגדל עז" (כפ"ח תש"מ) ע' שח. וש"נ. וראה גם תו"מ ח"ד ריש ע' 306. וש"נ.
(62) יחזקאל לו, כו.
(63) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 199 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(54) סנהדרין לט, סע"א.
(55) פ' ראה יד, א.
(56) פסחים מט, א.
(57) שו"ת אהע"ז סי"א ס"ז.
(58) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב.
(59) קידושין מט, ריש ע"ב.
(60) בתחלתו.

"מחר חודש"⁶⁴: תיכף ("אָט בַּאָלד") תשוב הלבנה ותתחדש, היא מתחילה שוב להאיר, וכשיודעים זאת — קל יותר לסבול ("דורכטראַגן"), כיון ש"ישראל"⁶⁵ דומין ללבנה"⁶⁶.

זמן הגלות הרי הוא זמן ההעלם וההסתור — כמשך זמן שהלבנה הולכת ומתמעטת, עד שנעשית נקודה בלבד, ועד שח"ו מתעלמת לגמרי, וא"כ יכול אדם ליפול ברוחו ("אַראַפּפּאַלן ביי זיך") וליפול ביאוש.

— הן אמת שחצי העליון של הלבנה הוא תמיד בשלימות. כך מבואר בחסידות⁶⁷, וכך מובן גם בחכמת הטבע⁶⁸. אבל חצי התחתון של הלבנה, דהיינו זה שאנו רואים, מה שנוגע לעבודה, יש בו שינויים ולפעמים הוא מתעלם —

על כך אומרים: "מחר חודש", תיכף ישוב ויתחדש. יבוא זמן של גילויים נעלים ביותר, שעדיין לא היו מעולם.

ובידענו ש"מחר חודש", ושהענין ד"מחר חודש" תלוי במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, שע"י העבודה שבזמן הגלות דוקא נבוא לידי הגילויים דימות המשיח⁶⁹ — הרי זה פועל עריבות וקלות ("אַ געשמאַקייט און אַ גרינגערקייט") בהעבודה שבזמן הגלות.

והיינו שדוקא ע"י העבודה עתה, נבוא להענין ד"ישיכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"⁷⁰ — "מאד" אותיות "אדם"⁷¹, אבל בצירוף אחר, דהיינו שהוא למעלה מאדם הראשון, כמבואר בדא"ח⁷², ולזה באים ע"י העבודה דעכשיו דוקא,

שהולכים ומתקרבים ל"בעתה" ול"אחישנה"⁷³,

שבמהרה בימינו תהי' הגאולה השלימה ע"י "עבדי" הנ"ל, ע"י משיח, ותהי' בגלוי הדירה בתחתונים לו ית'.

(68) ראה ספר נחמד ונעים — הובא

בסידור שם.

(69) ראה תניא רפ"ז.

(70) ישע"י נב, יג.

(71) ראה זח"ג רמו, ב. ב"ר פ"ח, ה

ובפרש"י.

(72) ראה תו"מ ח"ב ע' 202. וש"נ.

(73) ישע"י ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

(64) שמואל-א כ, יח.

(65) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת

בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(66) ולכן — "מונין ללבנה" (סוכה שם)

— מהנחה בלתי מוגה.

(67) סידור (עם דא"ח) קפכ, ד ואילך.

סה"מ תרנ"ד ע' קלד.